

Отримано: 07.04.2021 р.

Прорецензовано: 15.04.2021 р.

Прийнято до друку: 27.04.2021 р.

e-mail: cerkas@ukr.net

DOI: 10.25264/2409-6806-2021-32-47-61

Атаманенко В. Первинний поборовий реєстр Степанської волості 1576 року. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острого, 2021. Вип. 32. С. 47–61.

УДК: 352.07(477.82)»15»Е

Віктор Атаманенко

ПЕРВИННИЙ ПОБОРОВИЙ РЕЄСТР СТЕПАНСЬКОЇ ВОЛОСТІ 1576 РОКУ

У статті розглянуто первинний поборовий реєстр Степанської волості 1576 р., яка на той час належала кн. В.-К. Острозькому. Він дає можливість ґрунтовніше розкрити джерелознавчі характеристики первинних поборових реєстрів як джерела з історії Волині. Дана категорія джерел була основою для створення узагальнюючих податкових документів для окремих адміністративних одиниць Речі Посполитої, які частіше порівняно з первинними реєстрами використовуються для дослідження соціально-економічної проблематики. Наявність групи джерел описово-статистичного характеру державного походження доповнюється для Степанської волості наявністю внутрішньодомініального інвентаря 1614 р. Це створює можливості розгляду динаміки розвитку різних явищ на території Волинського Полісся. Текст реєстру подано в додатку.

Ключові слова: джерелознавство, описово-статистичні джерела, латифундії Волині ранньомодерного періоду, князі Острозькі.

Viktor Atamanenko

PRIMARY TAX REGISTER OF THE STEPAN VOLOST 1576

Much of the work on the problems of socio-economic history (including urban issues) of Volhynia in the middle and second half of the XVI century are based on state tax documents. Since the Lublin Union, there are very few such sources. Besides, they did not cover a significant number of estates and settlements. A higher level of regularity of taxation and greater control resulted in better preservation of the so-called taxation registers. For Volyn, this can only be said about the two-decade period after the Lublin Union. The chronological representativeness of this group of sources cannot be considered satisfactory. This applies to the least used and practically not represented by researchers and archaeographers in circulation in the entirety of the primary registers. Much taxes registers touches latifundia of Volyn. The complex of such sources requires the implementation of their source characteristics as a separate variety (including specific historical issues) and in comparison with the already used tax documentation, mostly generalized by administrative-territorial units. State fiscal documentation consisted of several levels of sources. The first consideration of state revenue cases for the incorporated territories was already included in the resolution of the Lublin Sejm in 1569, where it occupied almost the largest volume compared to other issues and was also issued as a separate Taxation Universal. Thus, for the first time, the Ukrainian lands included into Poland received a well-developed basis for taxation. When collecting a tax, the owners or their administration created special lists – primary tax registers. All surviving primary tax registers date back to the first decade after the Lublin Union. Primary tax registers for 1576 – 1577 survived only for a few Volyn estates. Much of them touches possessions of prince V.-K. Ostroz'ryu. These are Dubno, Ostroh, Starokostyantyniv and others. One of them is register of Stepan volost 1576. The primary tax documentation contains a personal record of the population with an indication of the tax grounds for each person. In some cases (for households) they contain evidence of the gender structure and professional classes of the population. Thus, for demographic research, such sources have a number of advantages. The text of the Stepan primary reister is presented in the appendix.

Keywords: source studies, descriptive and statistical sources, latifundia of Volyn of the early modern period, prince of Ostrog.

Податкова документація Речі Посполитої цілком справедливо займає важливе місце в структурі джерельної бази досліджень з соціально-економічної та історико-демографічної української минувшини. Оподаткування (як і джерела створювані при цьому) мало після Люблінської унії для Волині регулярніший характер. Але вся сукупність податкової документації до нашого часу не зберегла-

ся. Відтак, введення до наукового обігу подібних джерел має важливе значення для розширення джерельної бази дослідження історії України останньої третини XVI ст. Хронологічна репрезентативність поборових реєстрів не є, на жаль, рівномірною і представлена документами волинського походження за 1570, 1577, 1583 та 1589 рр. [27]. Але це стосується лише узагальнюючих (сумарних), але не завжди повних, джерел по всьому воєводству.

Комплекс податкової документації складається з кількох груп. Підстави збирання побору розглядалися та затверджувалися сеймом у вигляді спеціального універсалу. Саме він визначав норми оподаткування, умови надання пільг та визначав поборців з числа шляхти [28, s. 95–98, 101–106]. Поборові універсали чи не вперше надали для Волині усталену, уніфіковану та досить розроблену основу оподаткування. Для набуття ж практичних навичок та усталеності оформлення потрібен був час. Безпосереднє вибирання побору покладалося на власників чи маєткову адміністрацію, що могло призводити до зловживань – неповної передачі податку поборці. При цьому й з'являлися первинні поборові документи, на підставі яких і створювалися згодом сумарні реєстри. Процес передачі зібраного податку в руки визначеного сеймом збирача податку призводив до копіювання первинного документу, який для власника був своєрідним квитом про здачу ним податку. Такий документ міг використовуватися й для внутрішньомаєткового обліку та використовуватися в подальшому. Відповідно, після створення сумарія увага Скарбу до первинної документації зменшувалася, що могло ставати однією з причин втрати подібних документів. Тому збережена первинна поборова документація має значення як історичне джерело не тільки для теренів її створення, але й для всієї тодішньої території Речі Посполитої. Отже, квити та рекогніції (назви первинних реєстрів) з волинських маєтностей майже не збереглися. До сумаріїв додавалися свідчення про осіб, котрі не сплатили податок. Це було однією з підстав творення ще однієї групи джерел, пов'язаної зі збиранням побору – судових документів [6].

Спроба здійснення характеристики поборової документації залишається одним із завдань джерелознавства. Розгляд ряду аспектів цієї проблеми є одним із завдань даної статті. Оскільки воно стосується нерегулярно використовуваних істориками і недостатньо введених археографами до обігу джерел, то до завдань відноситься й публікація первинного поборового реєстру Степанської волості 1576 р. [21, арк. 588–597].

Важливим в даному випадку є й та обставина, що центр волості м. Степань був одним з давніх волинських міст (відомий з кінця XIII ст.) [13, с. 28]. Але про кількісні його характеристики можна говорити лише з 70-х рр. XVI ст. Увага до Степанщини знайшла вияв у появі протягом останнього часу ряду праць, які стосуються її минулого [10; 11; 20].

Податкова документація Волині знайшла археографічне опрацювання в діяльності українських, польських та російських археографів протягом тривалого часу, починаючи з кінця XIX ст. [1; 4–7; 9; 12; 14; 19; 27 та ін.] При цьому при дослідженні ряду проблем джерелознавства та конкретно-історичної проблематики первинні поборові реєстри використовувалися нечасто, а публікувалися ще рідше [6, с. 68].

Первинні поборові реєстри волинських маєтностей опубліковані лише частково (Дубно, Жуків, Коблин, Ковель, Літовиж, Несухойжі, Острог, Старокостянтинів, Турійськ; в друці знаходиться реєстр Чернечгородської волості) [3–7; 12; 14; 18]. В ряді випадків їх свідчення не є повними через спустошення південної та центральної Волині татарами протягом другої половини 70-х рр. XVI ст. та дією податкових пільг для цих територій. В цьому сенсі у кращому становищі знаходилися поліські маєтності волинської шляхти, в тому числі й Степанська волость. Але навіть до подібних свідчень, а отже й до інформаційної якості різних категорій податкових документів кінця XVI ст., в літературі існує критичне, а то й недовірливе, ставлення. В усій повноті ця проблема так і залишається невирішеною [6; 8; 9; 15; 15–17; 26]. Незважаючи на це, дослідники вважають їх достатньо репрезентативними. Прикладом цього може вважатися й зростання уваги до використання поборової документації при залученні новітніх комп'ютерних технологій та створення її електронного видання [22–25]. Варто відзначити, що подібні характеристики стосуються сумарних реєстрів (сумарії, сумаріуші), які охоплювали адміністративно-територіальні одиниці Речі Посполитої загалом або окремо. Значними за розмірами були й окремі володіння на території Волині. Зрозуміло, що поборова інформація про них може бути основою для узагальнень якщо не всього воєводства, то для окремих його частин.

Значну частину Волині становили маєтності кн. Острозьких. Для них за 1576 – 1577 рр. збереглися і сумарні, і первинні поборові реєстри. Наявність дільчих актів та інвентарів за попередній та

наступний час робить можливим розгляд динаміки соціальних та економічних процесів у різних регіонах Волині та чинників, які на їх перебіг впливали. Стосується це й Степанської волості, свідчення про яку відобразилися як у податковій (поборовій та подимній), так і у внутрішньогосподарській (інвентар 1614 р.) документації. Варто зазначити, що останній є частково (місто Степань) опублікованим [2, с. 191–208].

Наявність свідчень про характеристики різних за статусом поселень дає можливість розгляду відмінностей між ними та з подібними населеними пунктами інших частин Волині. Так, поданий в додатку реєстр в сукупності з іншими опублікованими первинними реєстрами дає можливість уточнення ряду характеристик соціального та економічного значення. Це стосується спільного господарювання кількох селян та господарств, які перебували у держанні жінок-вдів, ремісничих спеціальностей тощо. Первинні реєстри дають можливість уточнення назв населених пунктів відносно до іншомовних публікацій. Для Степанської волості можна побачити відому на прикладі ряду інших поліських маєтностей наявність сільського ремесла (див. Додаток).

Таким чином, можна говорити про те, що навіть на прикладі окремих латифундій, які склалися зі значної кількості поселень, видно цінність такого різновиду описово-статистичних документів, як первинні поборові реєстри в якості історичного джерела з високим рівнем інформативності. В цілому ряді випадків вони узгоджуються із даними реєстрів сумарних, але в усіх випадках дають можливість порівняння свідчень різних джерел.

При публікації первинного поборового реєстру скорочення та цифрові значення не розкривалися. Не передавалися збережені не в усіх випадках польові сумарні кількісні показники по окремим категоріям населення. Текст місцями затухаючий з низкою виправлень. Реєстр не оформлений як таблиця, а лише написаний у два стовпчики. Заголовок, виділений в публікації, в оригіналі є частиною одного з них.

Додаток.

Арк. 588

Реєстръ выбирания побору его кр мл року АФОС (= 1576)
на алекции у Варшаве а на корунацеи в Кракове уваленого и водлуз универсалу
выданог з места велможног кнжти Костентина Острозског, воеводи киевског, з места Степаня
так же и с сель ку нему належачих.

Мѣсто Степан. Домы рынокои роли ани ѿгородов не мають по д гри дали.	Грицко Давыд Иляш Петръ Яшко
Хома Максим Степан Миско Радко Михно Максим Тишко Жук Иса Малях Хведко Михно Наумъ Демид Сенко Опанас Марко Семен Грицко Каленик Иван	В том же месте дома уличныи с полдворища роли по і гри платили яко с полланку. Карпъ Опанас Карсека Федор Михно Максим Петръ Демид Степан Андреи Васко Томаи Петрушко Улас Сташина Хведко Андреи Кирдеи

Гришко Пашко	Машко Роман Трушко Иван Богдан Михно Ωкии Игнат Пятно Куней
-----------------	--

Арк. 588 зв.

Пашко Клепан Лука Володко Гавеля Павел Федор Микула Занко Иван Никон Кирута (Икрута – ?) Петрашъ Козакъ В том же месте люде огородники залито которыи потроше роли мают з дыму по д гриш дали.	Якуш Федко Сава Митко Мацко Ворон Митко Данко Горде Гришко Петръ Терешко В том же месте домки уличные убоски при себе огороды мают роли и ремесла не робят з дыму по гриш в платили. Яцко Ждан Пиршук Денисовая Ленчая Бакон Гордеи Антон Хведко Ωзаровая Котюковая
---	--

Арк. 589

Евтух Кубарович Карзониха Мицура Тютко Грин Иван Чеснок Пилипъ Митко Степан Левонная Демко Мишкона Чорныи Талашко Козута Тюткович Симон Иван Лютнович Яцко Шафран Кунии Гришко	Ероцко В том же месте ремесники огородов ани роли не мают ремесствомъ ся живят з ремесла по чтыри гроши а з дому по грошу а платили. Гапон Мозол чоботар Тишко чоботар Прибыш юхтеник Микула чоботар Тютко гончар Харко кравец Микула бондар Миколаи швец Костюк стрелник Матфеи лучник Вербилло ковал Трухон ковал Конон слесар Микула римар
--	--

<p>Миско <i>Ωблизеико</i> Роман <i>Кондратович</i> Сепко Маихно Василеи Ждан Иванеико Гапон Ωниско Дорошко Пашута Мелешко Гаврило Лука <i>Макарович</i> Дергаи <i>Лубкович</i> Сацко Янко Примиловая Евлашъ</p>	<p>Лоико <i>бондар</i> Гришко <i>римар</i> Ωпанас <i>кравец</i> Паржута <i>тесля</i> Себестиян <i>слесар</i> Ωдарец <i>кушнер</i> Ωпанас <i>шаповал</i> Валентии <i>кравчикъ</i> Куприян <i>кушнер</i> Микита <i>колесник</i> Хведко <i>колесник</i></p> <p>В том ж месте <i>прекуни</i> с <i>прекупництва</i> по с <i>гриш</i> платили з огорода по <i>гриш</i> а с халупы по <i>грш</i> а то <i>ест</i> всег по <i>гриш</i> ф.</p>
---	--

Арк. 589 зв.

<p>Симон Ωбраз Пашко Дорота Козурля Голютка Васко Марко Антон <i>Вертешич</i> Микита <i>Гусар</i></p> <p>В том же месте домки <i>уличнии</i> <i>ωгорода</i> при себе мают <i>ремесла</i> не робят и <i>роли</i> не <i>вживають</i> з <i>дыму</i> по в <i>гриш</i> а з <i>ωгородов</i> по <i>гриш</i> а платили.</p> <p>Антон <i>Вертеико</i> Малуха Ωнопреи <i>Малашкович</i> Матфеи Роман <i>Русак</i> Пашко <i>Денисович</i> Трухон <i>Белеи</i> Воиташъ Аврамъ <i>Дылка</i> Иван Яцко Вершило Ивашко Бикус Яцко <i>Гизии</i> Бартошъ Ωстапъ Васко <i>Гришкович</i></p>	<p>Мелко Трушко <i>Занкович</i> Грин Терешко Яцко Степан <i>Карпович</i> Подира Сенко <i>Дылка</i> Васко Кунеи Гарасим Антон Мишко Гринец Яцко Борин Ювтуховая Микита <i>Ωпанасович</i> Ωпанас Кондрат Игнат Трушанка Фадеи</p> <p>В том же месте <i>подсуседки</i> <i>убоскии</i> <i>быдло</i> мают <i>роли</i> ани <i>ωгородов</i> не мают <i>ωт</i> <i>быдла</i> по д <i>гриш</i> дали.</p> <p>Васко Пашко Матеи Грицко Гринец Игнат Протас Сергии Улас</p>
---	--

Арк. 590

<p>Савка Конон Андреи Воташи Петрушкович Коржуниха Качан Симон Горбач Дахно Грицукъ Курило Никон</p> <p>Сума дымов рынковых л роли ани огородов не мают по д гр дали. Чинит зол д.</p> <p>Домовъ уличных нс с полдворища роли по і гриш платили. Чинит зол иі гршеи к.</p> <p>В том же месте огородников кг которыи за огороды потроше роли мают з дыму по д гроши платили. Чинит зол г гршеи в.</p> <p>В том же месте домов уличных убогихъ н толко огороды мают по в гриши дали. Чинит зол г гршеи і.</p> <p>В том же месте реместниковъ ке з ремесла по д гриши а з дому по грошу а – всего по е гршеи. Чинит зол д гриши е.</p> <p>В томъ же месте перекупниц і с перекупницъства по з гршеи з огорода по а гришу с халупы по гришу а – то всего по ф гршеи. Чинит зол в гршеи ві.</p>	<p>В том же месте домовъ уличных што по г гриши платили ма. Чинит зол д гршеи в.</p> <p>Подсуседков к ѿт быдла по д гриши. Чинит золотых в гршеи к.</p> <p style="text-align: center;">Села замку Степанскому лежачие</p> <p>То есть село Крычилско Люде с полдворища роли по і грошеи платили.</p> <p>Яков Тишко Супрун Олексии Иванович Васил Малкожа</p> <p>В том же сели люде вбогии за огороды потроше роли мают з дыму по гриш д дали.</p> <p>Аврамъ Павел Микита Васил Грин Малахвеи</p> <p>В том же селе огородники за огороды ничего не мают по в гриши платили.</p> <p>Омелян Роман Васко Гапон Савка</p>
--	---

Арк. 590 зв.

<p>В том же селе ремесники ѿт ремесла по в гриш платили земли и огородов не мают.</p> <p>Федор колесник Иван салник</p> <p style="text-align: center;">Село Велехов</p> <p>Люде по полдворища яко по полланку роли мают по і гриш платили.</p> <p>Воина Ремсикович Миско Андреевич Петръ Янко</p> <p>В том же селци огородники убогии за огороды ничего не мают по в гриш платили.</p> <p>Матии Михаило Воина Стецко</p> <p style="text-align: center;">Село Немевици</p> <p>В нем люде с полдворища роли по і гриш платили.</p> <p>Савка Лукашевич Сидор Антонович Юско Максим</p>	<p>Демян Василевич Васил Петръ</p> <p>В том же сели люде вбогии за огороды по четверти роли мают по е гриш дали.</p> <p>Євтух Грездел Иванец Кондрат Сенко Гринец Федец Игнат</p> <p>В том же селе огородники за огороды ничего не мают по в гриш платили.</p> <p>Кузма Юско Гришко Супрун Кузма Борис</p> <p>Хведец колесник Логвин чоботар</p>
---	--

Артюх Сидор Игнат Наумъ	Яцко дегтяр Трохим гончар Село Цепцевичи В нем люде с полдворища роли по і гриш платили. Малеец Микита Иван Нестюн
----------------------------------	---

Арк. 591

Аврамъ Макар В том же селци люде вбогии за огороды с четверти дворища по гриш е платили. Иван Иван Ωпанас Павел В том же селци огородники за огороды ничог не мают по в гриш платили. Занко Андреи Корниец Село Трубничи В нем люде с полдворища роли по і гриш платили. Игнат чоботар Васюк Ярош Микита Андреи Хведец В том же селе огородники за огороды ничог не мают по в гриш платили. Ивашко Русакъ Урошка	Село Подлужное В нем людеи с полдворища роли по і гриш платили. Сенко Євхим Петръ В том же селе люде вбогии за огороды с четверти дворища роли по е гриш дали. Стасюк Лешук Ивашук Село Любача В нем люде с полдворища роли по і гриш платили. Кузма Кгрес Юрко Федко Михно Куруимъ (Куруинъ – ?) Федор Данилович Якимъ Ωстапъ мелник Хведец Томило В том же сели люде вбогии с четверти дворища роли по гриш е дали. Сенко Васко Томило Илкгута Михалкович Панко
--	---

Арк. 591зв.

Панко Васко Тишко Панко Данило Хома Маслок Ходор Ωвдеи Якимец Грин Ωрефа Хомило	Сенец Кузмич Кузма Кузминая Самоило Данило Супрун Село Жалин Люде в немъ с полдворища роли по і гриш дали. Никонец Ωстапъ Терешко Гриц Конон Яцук
---	--

<p>Село Студен</p> <p>Люде вбогии за ѿгороди с чверти дворища роли по <i>гриш</i> е дали.</p> <p>Иванец Пантелеи Ивашко Пацук</p> <p>Село Ховневичи</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гриш</i> платили.</p> <p>Антон Каленик Петрушко Хведец Гаврило</p> <p>В томъ же селце ѿгородники за ѿгороди ничог не мают по <i>гриш</i> в платили.</p>	<p>В том же селе ѿгородники за ѿгороди ничого не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Якимец Дмитръ Роман Юско</p> <p>В том же селе подсоседки быдло мают ѿгородов ани роли не вживаюот ѿт быдла по д <i>гриш</i> дали.</p> <p>Степанецъ Илюшко Якимъ</p> <p>Село Липнее</p> <p>Люди с полдворища роли по і <i>гриш</i> дали.</p> <p>Иванец Мороз Юско</p>
---	---

Арк. 592

<p>Протас Иванец Федорец Иванец Кондрат Сидор</p> <p>В том же селе люде вбогии за ѿгороди с четверти дворища роли по е <i>гриш</i> дали.</p> <p>Давыд Прочак Мелешко Мацко Гричукъ</p> <p>В том же сели ѿгородники за ѿгороди ничого не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Сенко Петрушко Степанец Шмыка Макар Яковъ Каленик</p> <p>Сельце Баичица</p> <p>Люде вбогии за ѿгороди с четверти дворища роли по <i>гриш</i> е платили.</p> <p>Жданец Злоба Яцукъ</p>	<p>В том же селци ѿгородники за ѿгороди ничог не мают по в <i>гр</i> платили.</p> <p>Яков Гринец</p> <p>Село Мѣдско</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гриш</i> дали.</p> <p>Петрок Иванец Микита Дмитръ Маковей Сенко</p> <p>В том же сели люде вбогие за ѿгороди с четверти дворища роли по е <i>гриш</i> дали.</p> <p>Васечко Гришук Хома Уласец</p> <p>В том же сели ѿгородники за ѿгороди ничого не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Иван Сушко Прокурат Герман</p> <p>Село Звиздъче</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гриш</i> дали.</p> <p>Ждан Ивашко</p>
---	---

Арк. 592 зв.

<p>Иванец Ивашко Юнко Мартин</p>	<p>Иван Явтух Яско Анфилец Малец Андреец</p>
--	--

<p>В том же сели люде вбогие за ѿгороды с четверти дворища роли по <i>грш</i> е платили. Яким Петрович Петрок Лемишь</p> <p>В том же сели ѿгородники за ѿгороды ничог не мают по <i>грш</i> в платили. Юнко Мартин Андреец</p> <p style="text-align: center;">Село Постоино</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>грш</i> дали. Михно Мирулевичъ Мирул Пнькратец Васко Гурин Степанец Хведяс</p> <p>В том же сели люде вбогии за ѿгороды с четверти дворищъ роли по <i>грш</i> е дали.</p>	<p>Дмитръ Кононец Ѡстапец Кисляец Кузмица Сенко Петрик</p> <p>В том же селе ѿгородники за ѿгороды ничог не мают по в <i>грш</i> платили. Хилимон Салко Василец Климец Малош</p> <p style="text-align: center;">Село Чудлы</p> <p>В немъ люде с полдворища роли по і <i>грш</i> платили. Павел Грицук Костюк Хведец Мартинец Гринец</p> <p>В том же селе люде вбогии с полдворишча роли за ѿгороды по <i>грш</i> і дали.</p>
--	---

Арк. 593

<p>Демянъ Максимъ Кузма Ѡксинка Грицко Лусян Шпак Мартин</p> <p>В том же сели подсосудки которые быдло мают ѿт быдла по д <i>грш</i> платили. Микита Матфеи</p> <p>В том же селе ѿгородники за ѿгороды ничего не мают по в <i>грш</i> платили. Гулец Левонец Иванец</p> <p style="text-align: center;">Село Малое Вербичи</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>грш</i> дали. Стецко Ждан Микита Васил Мартин Яким</p> <p>В том же селци люде за ѿгороды с четверти дворишча роли по <i>грш</i> е дали. Зънец</p>	<p>Кузма Гаврило Савка Аврамцовая Луцянецъ, Демид Иванец</p> <p>В том же селе ѿгородники за ѿгороды ничог не мают по в <i>грш</i> платили. Мартин Сенко Сенчая Пилипец Левонец Гринец</p> <p>В том же селци люде роли ани ѿгородов не вживають ѿт быдла по д <i>грш</i> платили. Сидорец Стасюк Павел Данко</p> <p style="text-align: center;">Село другое Вербичи</p> <p>Люде в нем с полдворища роли по і <i>грш</i> дали. Гринец Ѡмелян Ѡнашко Давыд Воитошко Федорец</p>
---	--

Арк. 593 зв.

<p>В том же селе люде вбогие за ѿгороды с чверти дворища роли по е <i>гриш</i> дали.</p> <p>Матеи Каленик Иванец Гринец Костюк Юрко Андреец Кондрат Каленик Андреец</p>	<p>Яцко Явтух Петръ Васюта Иванец Фецута Федорец Степанец Степан Антон Супрун Петръ Иванец</p>
<p>В том же селе ѿгородники за ѿгороды ничего не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Зухна Стасюк Воиташко</p>	<p>Гринец Кондрат Олисеи Климец</p>
<p style="text-align: center;">Село Корость</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гриш</i> дали.</p> <p>Андреец Гринец Андреец Наумъ Мишко Иля</p>	<p>В том же сели ѿгородники за ѿгороды ничог не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Васко Павлюк Игнатцовая Тишко Иван Сенко</p>
<p>В том же сели люде вбогии за ѿгороды потроше роли мают по д <i>гриш</i> платили.</p>	<p style="text-align: center;">Село Песков</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гриш</i> дали.</p> <p>Ишко Юрмухно Васюк</p>

Арк. 594

<p>Ωвдесец</p> <p>В томъ же селе ѿгородники за ѿгороды ничог не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Ωмелян Самоило Мишко Якимъ</p>	<p>Стаско Янко Мацко Ωпанас</p> <p style="text-align: center;">Село Зянкевичи</p> <p>В нем люде с полдворища роли по і <i>гр</i> дали.</p> <p>Гордеи Иванец Левковая Свирид Петрушец Иванец Васко</p>
<p style="text-align: center;">Селце Углы</p> <p>В нем люде за ѿгороды с четверти дворишча роли по е <i>гриш</i> платили. Станко</p> <p>Пахно Каспер</p>	<p>В том же селце люде вбогии за ѿгороды с четвертины дворищъ роли по е <i>гриш</i> дали.</p> <p>Сенгунивая Миско Микита Федец</p>
<p>В том же селце ѿгородники за ѿгороды ничего не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Степан Матеи Стасюк</p> <p style="text-align: center;">Селце Скопиев</p> <p>В нем люде с полдворища роли по і <i>гриш</i> платили.</p> <p>Миско Кулага Малахвеи</p>	<p>В том же селци ѿгородники за ѿгороды ничог не мают по в <i>гриш</i> платили.</p> <p>Сенко Лукаш Ωлексни</p>

В том же селце огородники за огородаы ничог не мають по в грии дали.	Село Быхов В нем люде вбогии с четверти дворища роли по е грии дали. Иванко Захарка Демян Яцукъ
--	--

Арк. 594 зв.

<p>В том же селци огородники за огородаы ничего не мають по в грии платили. Ивановая Еремии Тихно Миско</p> <p>Село Городец В нем люди с полдворища роли по і грии платили. Симон Васко Грицко Иван Ивашко Хведец Гаврило Андреец Роман Федор Савостьян Петрок</p> <p>В том же сели люде вбогии которыи с чверти дворища по грии е давали. Иванец Федец Андрос Иванец Павел Васил Ласко</p>	<p>Василец Лукьян Петрок Михаило Левонец Сенко Сенко Аньдреец Степанович Антипъ Супрун Тимош Евхимъ Иванец Андреец Федец Аврамъ Дорош Пилипец Иванец Сенец Петрушко Наумъ Мартинец Киршь Прон Карпъ</p> <p>В том же сели огородники роли не мають по в грии платили. Яков Мелник Орешок Пархомъ Гринец Дмитръ Хома Захарка</p>
---	--

Арк. 595

<p>Иванец Степанец Уласец Томило Петръ Петрок Иванец Яковец</p> <p>Селце Макарова Воля Люде с полдворища по і грии дали. Бартошь</p>	<p>Села землян степанскихъ Селце Узносицы В нем люде с полдворища роли по і грии дали. Остап Олешко Сидор Лукян</p> <p>В том же селци люде вбогии роли потросе яко по полчверти мають по грии д дали. Гринец</p>
--	--

<p>Томило Петрокъ</p> <p>В том же селци ѿгородники убогии ничог не мают по в <i>гри</i> дали.</p> <p>Андреи Петрукъ Пинчукъ</p> <p style="text-align: center;">Селце Сварынцы</p> <p>Люде убогии роли не мают толко ѿгороды по в <i>гри</i> дали.</p> <p>Хац Данило</p>	<p>Иев Антон Мартинцова Климец</p> <p>В том же селци ѿгородники ничего не мают по в <i>гри</i> дали.</p> <p>Семеняка Иванец Молошь</p> <p style="text-align: center;">Селце Ремчици</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гри</i> платили.</p> <p>Петрок Игнатец Ивашко Тимца Андреи Яцко</p>
---	---

Арк. 595 зв.

<p>В том же сели Ремчицах люде потросе яко по полчверти дворисча роли мают по д <i>гри</i> дали.</p> <p>Павлюк Леоновичъ Левонец Мартин Василиха Федец</p> <p>В том же селце ѿгородники которьи ничог не мают по в <i>гри</i> дали.</p> <p>Кулфер Игнат Аврамъ Сенко</p> <p style="text-align: center;">Село Перскин</p> <p>Люде в нем потроше яко по полчверти дворища роли мают по д <i>гри</i> платили.</p> <p>Кузма Сидоровичъ Сидор Гринец</p> <p>В том же селци загородники ничог не мают по в <i>гри</i> платили.</p> <p>Юско Пархом Степан Пачукъ</p>	<p style="text-align: center;">Селце Козарце</p> <p>В немъ люде вбогии роли по полчверти дворища мают по д <i>гри</i> платили.</p> <p>Тимошиха Сидор Миско</p> <p style="text-align: center;">Селце Постоино</p> <p>Люде с полдворища по і <i>гри</i> платили.</p> <p>Терешко Грицевич Гриц Ивашко Хведец Радивон Кондрат</p> <p>В том же селци люде вбогии роли по полчверти мают по д <i>гри</i> дали.</p> <p>Левко Прокопец Павлюкъ</p> <p>В том же селе ѿгородники роли не мают по в <i>гри</i> дали.</p> <p>Янчукъ Монец Ќницко</p>
---	--

Арк. 596

<p style="text-align: center;">Село Головин</p> <p>Люде с полдворища по і <i>гри</i> платили.</p> <p>Гапон Кузма Гришко Масюкъ Сава Михалко Нецукъ Кондратъ</p>	<p style="text-align: center;">Селце Ставокъ</p> <p>Люде с полдворища роли по і <i>гри</i> платили.</p> <p>Дашкен Собол Ќлифер Вепсошка Наумъ</p> <p>В том же сели ѿгородники роли не мают по в <i>гри</i> платили.</p>
---	---

<p>В том же селце огородники ничог не мають по в гри дали. Масюк Санюк Демид Грицко Рашковая Курило Пашко Охрем Супрун</p> <p>В том же селе люде по полчверти роли мають по д гр дали. Матфеи Матфеи Дубровиная Гуринчая Мартинец Сачина Михалко Тишко</p>	<p>Ивашкевич Рускин Мартинец Еремиец Ивашко Зенец</p> <p style="text-align: center;">Селце Узлазно</p> <p>Люде в немь с полдворища роли по і гри платили. Симон Омелянь Гапон Кузма Клунша</p> <p>В том же селци люде вбогии по полчверти роли мають по д гри платили. Терешко Куптевич Горностаи Гарасимъ Петрок Гринец Воитешко Масюкь</p>
--	--

Арк. 596 зв.

<p>В том же селци огородники ничог не мають по в гри дали. Миско Лукиян Гадежа Миско</p> <p style="text-align: center;">Селце Тотовичи</p> <p>С полдворища роли по і гри платили. Шевелик Богданец Лукьян Миско</p> <p>В том же селци с полчверти дворища по д гри платили. Данко Некрашевич Василец Полуян Малеи</p> <p>В том же селци огородники ничог не мають по в гри дали. Михно Якимъ Чернякович Будко Галетко Левко</p> <p style="text-align: center;">Село Золотолин</p> <p>Люде с полдворища по і гри платили. Остап Прокопъ Андреи</p>	<p>Омелян Радко Васко</p> <p>В том же селе люде котории по полчверти роли мають по д гри дали. Тимошь Карпъ Антон Грицко Опанас Радивон Кондратъ</p> <p>В том же селе люде огороды мають по в гри дали. Михно Марко Грышко Максимъ Демид Миско Трончас</p> <p style="text-align: center;">Село Избуже</p> <p>Люде с полдворища по і гри платили. Сидор Курило Петрушко Матфеи Крухлец Гаврило</p> <p>В том же сели люде огородники по в гри дали. Томаи Андреи</p>
---	--

Арк. 597

<p>Курило Дацук Грин Хведец Ωстапъ</p> <p style="text-align: center;">Село Яполот</p> <p>Люди вбогии ѿгородники по д <i>гриш</i> дали.</p> <p>Панко Ωстапъ Якимец Данилец Пацук Пантелеи</p> <p>Сума дымов по волости на Степанскои в селах замковых и землянских рч которыи с полдворища яко с поллану по по <i>зи гришей</i> дали. Чинит золотых иг <i>гришей</i> і.</p> <p>Дымов што с чверти дворища альбо лану по е <i>гришей</i> платили сд. Чинит зол лд.</p> <p>З огородников што потроше за ѿгороды роли мают ві по д <i>гриш</i> дали. Чинит зол а <i>гришей</i> іі.</p> <p>Ωгородников которыи ничего не мают роа по в <i>гриш</i></p>	<p>дали. Чинит золотых аі <i>гриш</i> ві.</p> <p>Подсуседков которые ѿт быдла по д <i>гриши</i> платили г. Чинит грошей ві.</p> <p>Реместников в по <i>гришей</i> в. Чинит грошей д.</p> <p>Сума зо всеє волости Степанское и з сел замковых и землянских чинит побору на полскую личьбу золотых рі грошей кс.</p> <p>Сума сумарем з мѣста Степани и з волости замковое и съ сел землянских все на личбу полскую чинит золотых сто сорок и шест [печатка] грош ке.</p> <p style="text-align: right;">Михал Деревенецк[и] власна рука</p>
---	--

Центральний державний історичний архів, м. Київ.
Ф. 44 «Вінницький градський суд». Оп. 1. Спр. 1. Арк. 588–597.

Список використаних джерел та літератури

1. Архив Юго-Западной России. К., 1886. Ч. VII. Т. 1.
2. Атаманенко В. Міста поліських володінь князів Острозьких. *Студії з україністики: Збірник наукових праць на пошану дослідника українського козацтва Валерія Цибульського з нагоди 60-річчя від дня народження*. Рівне, 2010. С. 191–208.
3. Атаманенко В. Описи поліських маєтностей кн. Романа Сангушка 1569 р. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся*. Луцьк, 2006. Вип. 21. С. 217–229.
4. Атаманенко В. Описи волинських маєтків князів Чорторійських XVI ст. *Минуле і сучасне Волині та Полісся*. Луцьк, 2010. Вип. 37. С. 318–327.
5. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела другої половини – першої половини з історії Старокостянтинова. *Болохівщина: Осягнення історії*. Старокостянтинів, 2009. Ч. 1. С. 84–95.
6. Атаманенко В. Первинні поборові реєстри як історичне джерело (на прикладі міст Волині середини XVI ст.) Наукові записки Національного університету «Острозька академія». *Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. Вип. 30. С. 67–77.
7. Атаманенко В. Свідчення описово-статистичних джерел другої половини XVI – першої половини XVII ст. про Дубенську волость. *Дубенський науковий вісник*. Дубно, 2020. Вип. 3. С. 75–83.
8. Атаманенко В. Вірогідність поборових документів XVI століття. *Дніпропетровський історико-археографічний збірник*. Дніпропетровськ, 1996. Вип. 1. С. 49–58.
9. Баранович О.І. Залюднення України перед Хмельниччиною: Волинське воєводство. К., 1930. 155 с.
10. Войтович В. Степань моя мила. Дослідження, спогади, документи. Рівне, 2009. 578 с.
11. Войтович В. Степанський край. Історія та культура. Рівне, 2009. 656 с.
12. Ерусалимский К.Ю. Реестр налоговых выплат с Ковеля и Ковельской волости 1576 г. *Вестник Университета Дмитрия Пожарского*. Москва, 2017. №2 (6). С. 248–323.
13. Заяць А.Є. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття. Львів, 2003. 205 с.
14. Матеріали до історії Острозької академії (1576 – 1636). Бібліографічний довідник. Київ, 1990. 217 с.
15. Кісь Я.П. Аграрні відносини в містах Руського і Белзького воєводств у XVI-XVIIст. *Питання соціально-економічної історії*. Львів, 1978. Вип. 14. С. 90–95.
16. Крикун М.Г. Чисельність населення Волинського воєводства у першій половині XVII ст. *Вісник Львівського університету: Серія історична*. Львів, 1988. Вип. 24. С. 71–81.
17. Крикун М.Г. Масові статистичні джерела до історії Правобережної України XVI-XVIII ст. *Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку*. Київ, 1988. С.77.
18. Крикун М.Г. Подимні реєстри XVII ст. як джерело. *Третя республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. Друга секція: Спеціальні історичні дисципліни*. Київ, 1968. С. 69–98.
19. Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII століття. Київ; Острог; Нью-Йорк, 2004. 383 с.

20. Собчук В. Степанська волость і її власники (до кінця 60-х років XVI ст.). Наукові записки *Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Історичні науки». Острог, 2011. Вип. 18. С. 143–41.
21. ЦДІАУК (Центральний державний історичний архів, м. Київ). Ф. 44 «Вінницький гродський суд». Оп. 1. Од. зб. 1. 886 арк.
22. Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski, 2015, № 2.
23. Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski. 2015, № 3.
24. Boroda K. O przydatności rejestrów poborowych z XVI wieku w badaniach demograficznych. *Przeszłość Demograficzna Polski*. Warszawa, 2014. № 33. S. 21–38.
25. Gochna M. Elektroniczna edycja rejestrów poborowych województwa kaliskiego z drugiej połowy XVI w. *Studia Geohistorica. Rocznik historyczno-geograficzny*. Warszawa, 2014. Z. 2. S. 143–150.
26. Giejsztorowa I. Źródła i szacunki w badaniach osadnictwa i demografii Polski XVI i XVII w. *Kwartalnik historii kultury materialnej*. Warszawa, 1962. R. X. № 3–4. S. 575–584.
27. Źródła dziejowe. Warszawa, 1889. T. XIX. 485.
28. Volumina legum. Petersburg, 1859. T. II. XIII+482.

References

1. Arhiv Jugo-Zapadnoj Rossii. K., 1886. Ch. VII. T. 1. [in Russian].
2. Atamanenko V. Mista polis'kikh volodin' knyaziv Ostroz'kikh. Studii z ukraïnistiki: Zbirnik naukovikh prats' na poshanu doslidnika ukraïn's'kogo kozatstva Valeriya Tsibul's'kogo z nagodi 60-richchya vid dnya narodzhennya. Rivne, 2010. S. 191–208. [in Ukrainian].
3. Atamanenko V. Opysy poliskykh maietnosti kn. Romana Sanhushka 1569 r. Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Serekhovychi ta Starovyzhivshchyna v istorii Ukrainy, Volyni ta Polissia. Kyiv, 2006. Vyp.21. S. 217–229. [in Ukrainian].
4. Atamanenko V. Opysy volynskykh maietkiv kniaziv Chortoryyskykh XVI st. Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Luts'k, 2010. Vyp. 37. S. 318–327. [in Ukrainian].
5. Atamanenko V.B. Opysovo-statystychni dzherela druhoi polovyny – pershoi polovyny z istorii Starokostiantynova. Bolokhivshchyna: Osiahnennia istorii. Starokostiantyniv, 2009. Ch. 1. S. 84–95. [in Ukrainian].
6. Atamanenko V.B. Pervinni poborovi reestri yak istorichne dzherelo (na prikladi mist Volini seredini XVI st.) Naukovi zapiski Natsional'nogo universitetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya «Istorichni nauki». Ostrog, 2020. Vip. 30. S. 67–77. [in Ukrainian].
7. Atamanenko V. Svidchennya opisovo-statystychnikh dzherel drugoi polovini XVI – pershoi polovini XVII st. pro Dubens'ku volost'. Dubens'kiy naukoviy visnik. Dubno, 2020. Vip.3 S. 75–83. [in Ukrainian].
8. Atamanenko V.B. Virohidnist poborovykh dokumentiv XVI stolittia. Dnipropetrovskiy istoryko-arkheohrafichnyi zbirnyk. Dnipropetrovsk, 1996. Vyp. 1. S. 49–58. [in Ukrainian].
9. Baranovych O.I. Zaliudnennia Ukrainy pered Khmelnychchynoiu: Volynske voievodstvo. K., 1930. 155 s. [in Ukrainian].
10. Voytovich V. Stepan' moja mila. Doslidzhennya, spogadi, dokumenti. Rivne, 2009. 578 s. [in Ukrainian].
11. Voytovich V. Stepans'kiy kray. Istoriya ta kul'tura. Rivne, 2009. 656 s. [in Ukrainian].
12. Erusalimskij K.Ju. Reestr nalogovykh vyplat s Kovelya i Kovel'skoj volosti 1576 g. Vestnik Universiteta Dmitrija Pozharskogo. Moskva, 2017. №2 (6). S. 248–323. [in Russian].
13. Zaiats A.Ie. Urbanizatsiyni protses na Volyni v XVI – pershii polovini XVII stolittia. Lviv, 2003. 205 s. [in Ukrainian].
14. Materialy do istorii Ostroz'koj akademii (1576 – 1636). Bibliohrafichnyi dovidnyk. Kyiv, 1990. 217 s. [in Ukrainian].
15. Kis' Ya.P. Agrarni vidnosini v mistakh Rus'kogo i Belz'kogo voevodstv u KhVI-KhVIIst. Pitannya sotsial'no-ekonomichnoi istorii. L'viv, 1978. Vip. 14. S. 90–95. [in Ukrainian].
16. Krykun M.H. Chyselnist naselennia Volynskoho voievodstva u pershii polovini XVII st. Visnyk Lvivskoho universytetu: Serii istorychna. Lviv, 1988. Vyp. 24. S. 71–81. [in Ukrainian].
17. Krykun M.H. Masovi statystychni dzherela do istorii Pravoberezhnoi Ukraini XVI-XVIII st. Ukrainska arkheohrafiia: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. Kyiv, 1988. S.77. [in Ukrainian].
18. Krykun M.H. Podymni reiestry XVII st. yak dzherelo. Tretia respublikanska naukova konferentsiia z arkhivoznavstva ta inshykh spetsialnykh istorychnykh dystsyplin. Druha sektsiia: Spetsialni istorychni dystsypliny. Kyiv, 1968. S. 69–98. [in Ukrainian].
19. Opysy Ostroz'chyny druhoi polovyny XVI – pershoi polovyny XVII stolittia. Kyiv; Ostroh; Niu-York, 2004. 383 s. [in Ukrainian].
20. Sobchuk V. Stepans'ka volost' i її vlasniki (do kintsya 60-ko rokiv XVI st.). Naukovi zapiski Natsional'nogo universitetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya «Istorichni nauki». Ostrog, 2011. Vip. 18. S. 143–41. [in Ukrainian].
21. TsDIAUK. F. 44 «Vinnytskyi hrods'kyi sud». Op. 1. Od. zb. 1. 886 ark. [in Ukrainian].
22. Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski, 2015, № 2. [in Polish].
23. Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski. 2015, № 3. [in Polish].
24. Boroda K. O przydatności rejestrów poborowych z XVI wieku w badaniach demograficznych. *Przeszłość Demograficzna Polski*. Warszawa, 2014. № 33. S. 21–38. [in Polish].
25. Gochna M. Elektroniczna edycja rejestrów poborowych województwa kaliskiego z drugiej połowy XVI w. *Studia Geohistorica. Rocznik historyczno-geograficzny*. Warszawa, 2014. Z. 2. S. 143–150. [in Polish].
26. Giejsztorowa I. Źródła i szacunki w badaniach osadnictwa i demografii Polski XVI i XVII w. *Kwartalnik historii kultury materialnej*. Warszawa, 1962. R. X. № 3-4. S. 575–584. [in Polish].
27. Źródła dziejowe. Warszawa, 1889. T. XIX. 485. [in Polish].
28. Volumina legum. Petersburg, 1859. T. II. XIII+482. [in Polish].